

پایه : پنجم ابتدایی
دبستان دخترانه حضرت جوادالائمه(ع)
مدیر: پوران خانی
سال تحصیلی: ۹۵-۹۴

اهمیت و چرایی موضوع:

ما به عنوان معلم باید عمیقاً باور داشته باشیم که هر دانش‌آموز قابلیت رشد و یادگیری را دارد، به شرط آنکه ما ابزار ارزشیابی سنتی که بدون توجه به تفاوت‌های فردی، فقط به دنبال نقاط ضعف است را رها کنیم. ما می‌توانیم ابزاری بسازیم که توانایی‌های دانش‌آموزان را شناسایی کند و موجب افزایش اعتماد به نفس و خودباوری در آن‌ها گردد. فراموش نکنیم که آموزش و ارزشیابی فرآیندهایی درهم تنیده هستند، چرا که ارزشیابی نامناسب می‌تواند منجر به کاهش علاقه‌مندی و انگیزه در کلاس درس شود. بر این اساس، در این طرح با هدف کاهش استرس و افزایش علاقه به یادگیری، ارزشیابی‌های مختلفی متناسب با تفاوت‌های فردی و مهارت‌های دانش‌آموزان به کار گرفته شد.

هم‌اندیشی و ارائه راه کار:

در این خصوص، ابتدا بر اساس مشکلات احتمالی دانش‌آموزان و عوامل استرس‌زا ناشی از ارزشیابی مانند نوع درس، مکان ارزشیابی، نوع ارزشیابی و... معلم‌ها پرسش‌نامه‌ای را تهیه کردند. سپس در جلسه‌ای که با حضور والدین برگزار شد، ضمن توضیح اهداف طرح و چگونگی تکمیل پرسش‌نامه از والدین خواسته شد به سوالات پرسش‌نامه در خصوص فرزندشان پاسخ دهند. در ادامه معلمین با بررسی پرسش‌نامه‌ها، مواردی که بیشتر موجب ایجاد استرس در دانش‌آموزان می‌شود را مشخص کردند: الف) نوع درس (ریاضی، علوم، فارسی و ...) ب) عدم یادگیری حین ارزشیابی به دلیل وجود استرس ج) اهمیت نتیجه ارزشیابی برای والدین، دانش‌آموزان و معلم

د) اجرای ارزشیابی به صورت فردی یا گروهی تصمیم بر آن شد، برای دروس خاصی مثل ریاضی، علوم، فارسی و هدیه‌ها از روش‌های خاصی جهت ارزشیابی هر درس استفاده شود و اثرات آن بر روی کاهش استرس دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گیرد.

مرحله اول: ارزشیابی درس ریاضی اجرای اول: ارزشیابی عملی- کاربردی

باتوجه به اینکه مبحث‌های «درصد، سود و تخفیف» در ریاضی پایه پنجم کاربردی نیستند، دانش‌آموزان در پاسخ‌گویی به سوالات مشکلاتی دارند. پس از تدریس، تکرار و تمرین مباحث، برای ارزشیابی هرکلاس مغازه‌ای با اجناس موجود در فروشگاه مدرسه با قیمت‌های متفاوت، ترتیب داده شد. این کار در قالب نمایش با مشارکت دانش‌آموزان در نقش فروشنده، خریدار و ناظر صورت گرفت. به هرکدام از اجناس مقداری سود یا تخفیف تعلق گرفت و قیمت، تخفیف و سود کالاها روی تابلوی کلاس نوشته شد. باتوجه به اینکه خریدار چه کالایی را انتخاب می‌کند، دانش‌آموزان موظف بودند روی برگه‌هایی که در اختیار آن‌ها قرار داشت، مبلغ را محاسبه نمایند. درحین کار، جواب‌های دانش‌آموزان بررسی می‌گردید. سپس در هرخرید، مبلغ پرداختی ازسوی خریدار یا فروشنده، برای همه دانش‌آموزان روی تابلوی کلاس محاسبه و در پایان هر سوال یا اشکال دانش‌آموزان با راهنمایی معلم‌ها برطرف می‌شد.

محاسن:

- ایجاد انگیزه و علاقه در دانش‌آموزان.
- یادگیری بیشتر درحین ارزشیابی و تفهیم بیشتر موضوع.
- نظارت مستقیم معلم‌ها روی پاسخ‌های دانش‌آموزان و رفع اشکال احتمالی آن‌ها در همان لحظه.

معایب:

- تمایل تمامی دانش‌آموزان به ایفای نقش فروشنده و خریدار.

اجرای دوم: ارزشیابی انتخابی

باتوجه به اینکه در ارزشیابی هر مبحث فقط یک سؤال داده می‌شود و عدم پاسخ‌گویی دانش‌آموز به این سؤال نشان‌دهنده ضعف او نمی‌باشد، در این نوع ارزشیابی تصمیم گرفته شد از هر مبحث دو سؤال با میزان سختی و آسانی مشابه مطرح شود. در این شیوه هر دانش‌آموز می‌توانست آزادانه از دو سؤال یکی را به دلخواه انتخاب نموده و پاسخ دهد. در پایان، درباره نحوه اجرای کار از دانش‌آموزان نظرسنجی شد که همه آن‌ها رضایت داشتند.

محاسن:

- کاهش استرس به‌دلیل داشتن حق انتخاب در پاسخ‌گویی به سوالات و ایجاد تنوع در نحوه ارزشیابی.
- رضایت‌مندی تمام دانش‌آموزان.

معایب:

- ارائه توضیحات اضافی قبل از شروع ارزشیابی به برخی دانش‌آموزان به‌دلیل جدیدبودن شیوه اجرا.

فراگیران در حال انجام ارزشیابی

اجرای سوم: برگزاری ارزشیابی گروهی

در این نوع ارزشیابی، ابتدا گروه‌های سه نفره متشکل از دانش‌آموزانی با توان درسی متفاوت تشکیل گردید. سپس به هر نفر برگه ارزشیابی داده شد که آن‌ها می‌بایست گروهی و با مشورت یکدیگر به سوالات پاسخ دهند. ضمناً اگر دانش‌آموزی در پاسخ‌گویی به سؤالی ضعیف بود، اعضای گروه موظف بودند مطلب موردنظر را به او آموزش دهند. در پایان، از هر گروه یک نفر به‌صورت تصادفی انتخاب می‌شد تا سؤالی را در جمع دانش‌آموزان حل کند. از قبل گروه‌ها می‌دانستند، امتیازی که فرد از حل سوال کسب می‌کند به تمام گروه تعلق می‌گیرد.

دانش‌آموزان در حال اجرای نمایشی در قالب نقش خریدار و فروشنده

علاوه بر این، امتیازی به کارگروهی و سازگاری افراد با یکدیگر نیز تعلق گرفت. این شیوه، در طول سال تحصیلی بارها در دروس و مباحث مختلف به اجرا درآمد.

محاسن:

- افزایش یادگیری دانش آموزان حین ارزشیابی.
- تقویت کارگروهی و سازگاری با یکدیگر.
- کاهش قابل توجه استرس دانش آموزان.
- رضایت مندی تمام فراگیران از این شیوه اجرا.

محاسن:

- تقویت کارگروهی، همکاری و تقسیم وظایف.
- تقویت مهارت تحقیق و پژوهش.
- تقویت فن بیان.
- تقویت تمرکز و مهارت گوش دادن.

معایب:

- وقت گیر بودن روش ارزشیابی

نمونه روزنامه دیواری های فراگیران

دانش آموزان در حال انجام ارزشیابی در گروه های سه نفره با توان درسی متفاوت

مرحله دوم: ارزشیابی درس علوم

باتوجه به اهمیت مبحث اندام های حسی علوم پنجم، ارزشیابی از این درس در سه مرحله انجام شد. ناگفته نماند، این مباحث در قالب دو فصل از کتاب علوم ارائه شده است.

اجرای اول: تهیه روزنامه دیواری

در این شیوه، ابتدا روش درست کردن روزنامه دیواری را به دانش آموزان آموزش دادیم و از آن ها خواستیم در مدت زمان مشخص در گروه های چهار نفره روزنامه دیواری خود را آماده نمایند. پس از نصب روزنامه دیواری ها بر روی دیوارهای سالن، یک هفته به دانش آموزان برای مطالعه کارها فرصت داده شد. سپس روزهای معینی جهت ارزشیابی نهایی کارها مشخص شد، بدین ترتیب که دانش آموزان مطالبشان را در جمع کلاس ارائه دهند. هرگروه روزنامه دیواری خود را روی تخته کلاس نصب می کرد و همه اعضای

نمونه روزنامه دیواری های فراگیران

مرحله سوم: ارزشیابی درس هدیه‌های آسمانی

باتوجه به موضوعات کتاب درس هدیه‌ها، ارزشیابی در قالب کارگروهی و تهیه بروشور انجام گرفت. دانش‌آموزان به گروه‌های دو نفره تقسیم شدند و از آن‌ها خواسته شد در مورد موضوع معینی بروشور تهیه کنند. در همین راستا، معلم توضیحاتی درباره چگونگی تهیه بروشور به دانش‌آموزان دادند. در ادامه با هدف تقویت کارگروهی، یادگیری و افزایش اعتمادبه‌نفس، از دانش‌آموزان خواسته شد بروشورها را با خط خودشان به‌صورت دست‌نویس تهیه و منابع مورد استفاده را نیز قید کنند. موضوعات سه کلاسی که ارزشیابی در آن‌ها انجام شد بدین ترتیب بود:

کلاس الف: گناهان زبان از دیدگاه قرآن و معصومین.

کلاس ب: واجبات دینی و ارزش‌های اخلاقی.

کلاس ج: سوره‌هایی از قرآن کریم به‌نام پیامبران (یوسف، یونس، ابراهیم و...) و حوادث طبیعی (فجر، رعد، شمس و...)

پس از اتمام زمان تهیه بروشورها، موضوعات گروه‌ها به‌صورت مجزا، با قید شماره و نام اعضای گروه در هر سه کلاس به مدت یک هفته نصب گردید تا دانش‌آموزان فرصت کافی برای انتخاب موضوعات موردعلاقه خود داشته باشند.

در روز تعیین شده، براساس قرعه‌کشی، کلاس‌ها به‌ترتیب موظف بودند کارهای خود را در قالب نمایشگاه ارائه دهند. قبل از گروه‌ها خواستیم موضوع و شماره گروه خود را روی کارتهایی بنویسند و برای ارائه روی میز مقابل خود در کنار بروشور قرار دهند. سپس دانش‌آموزان دو کلاس دیگر همراه با معلم‌های پایه پنجم از کار تحقیقی گروه‌ها بازدید کردند. هرگروه می‌بایست ضمن تشریح کار خود، به سوالات مطرح شده از جانب آنان پاسخ‌گو باشد. لازم به ذکر است، تعدادی مسئولین از این نمایشگاه بازدید نمودند. در این طرح بچه‌های هر سه کلاس می‌توانستند آزادانه در مباحث ارائه شده ازسوی همکلاسی‌های خود شرکت کنند. هنگام ارائه تحقیق هرگروه، معلم کار دانش‌آموزان کلاس خود را ارزشیابی می‌کرد.

محاسن:

- افزایش خلاقیت و یادگیری دانش‌آموزان برای تهیه بروشور.
- تقویت یادگیری، قدرت‌بیان و اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان در محیطی شاد و بدون استرس.
- ایجاد انگیزه و اشتیاق در دانش‌آموزان به‌خاطر برگزاری نمایشگاه و ارائه کارهایشان در حضور همسالان، معلم‌ها و مسئولین.

اجرای دوم: ارزشیابی تصویری

در این نوع ارزشیابی، تصویری از اندام‌های حسی در اختیار گروه‌ها قرار گرفت. دانش‌آموزان می‌بایست باتوجه به تصویر و مشورت با اعضای گروه، نام قسمت‌هایی که با شماره مشخص بود را بنویسند. در طول ارزشیابی، معلم‌ها بر کار گروه‌ها نظارت داشتند. در پایان، فرم نظرسنجی به دانش‌آموزان برای آگاهی از میزان رضایت‌مندی آن‌ها داده شد.

محاسن:

- تقویت مهارت تصویرخوانی.
- تقویت کارگروهی.
- رضایت‌مندی دانش‌آموزان از این شیوه.

اجرای سوم: ارزشیابی با مولاژ

در این ارزشیابی ابتدا معلم‌ها برای هر مولاژ برگه سوال ویژه‌ای طراحی کردند، بدین‌صورت که باتوجه به شماره‌های روی هر مولاژ، می‌بایست نام قسمت موردنظر را در کنار شماره مشابه روی برگه سوال بنویسند. با شروع ارزشیابی، هرگروه به‌طور تصادفی یکی از برگه‌ها را برداشت و سپس مولاژ مربوط به برگه سوال را تحویل گرفت. در مدت زمان مشخص، گروه‌ها موظف بودند پس از بررسی و مشاهده مولاژ خود، به سئوالات پاسخ دهند.

محاسن:

- کاهش استرس دانش‌آموزان.
- تقویت دست‌ورزی دانش‌آموزان و کارگروهی.
- افزایش یادگیری آن‌ها در حین ارزشیابی.
- رضایت‌مندی تمامی دانش‌آموزان.

معایب:

کافی نبودن تعداد مولاژ.

دانش‌آموزان در حال نوشتن قسمت‌های مولاژ بر روی برگه ارزشیابی

- علاقه‌مندی دانش‌آموزان به موضوعات مطرح شده.
- افزایش یادگیری فراگیران با علاقه‌مند کردن آن‌ها به کارهای تحقیقی خود و همسالان.
- تقویت مهارت کارگروهی و حس مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان.

- نویسندگان، دستور زبان و...
- افزایش یادگیری دانش‌آموزان به دلیل انجام کار تحقیقی و استفاده از تجربیات همسالان.
- ایجاد محیط شاد و بدون اضطراب جهت یادگیری و مطالعه دانش‌آموزان.
- ارتباط بیشتر دانش‌آموزان با معلمان و مسئولین مدرسه.

دانش‌آموزان در حال مطالعه مجله‌های مورد علاقه خود

نمایشگاه برگزار شده از بروشورهای دست نویس درس هدیه‌های آسمانی دانش‌آموزان

مرحله پنجم: ارزشیابی چهار گزینه‌ای از تمام دروس
 باتوجه به اینکه اکثر دانش‌آموزان در آزمون‌های چهار گزینه‌ای دچار استرس می‌شوند، برای آزمون‌های اسفندماه که طی دو هفته به صورت روزانه در تمامی دروس برگزار می‌شود، شیوه جدید ارزشیابی توسط معلمان طراحی شد.
 قبل از برگزاری آزمون‌ها به دانش‌آموزان گفتیم، برگه‌های ارزشیابی را خودشان تصحیح می‌کنند. همین امر سبب شد استرس بچه‌ها تا حد زیادی کاهش یابد. درضمن بعد از هر آزمون، دانش‌آموزان با راهنمایی معلم خود پاسخ‌های سوالات را پیدا می‌کردند. سپس از آن‌ها خواستیم، در صورت تمایل پاسخ‌های صحیح را به معلمشان نشان دهند. لازم به ذکر است، امتیازی به عنوان نمره برای هیچ دانش‌آموزی ثبت نمی‌گردد. در طول دو هفته مشاهده شد، به مرور تمایل دانش‌آموزان به برگزاری آزمون‌های چهار گزینه‌ای افزایش و در مقابل استرس آن‌ها تا حد مطلوبی کاهش یافته است. همچنین، در روزهای پایانی اجرای برنامه، نه تنها اکثریت دانش‌آموزان تمایل داشتند امتیاز خود در آزمون روزانه را به معلم نشان دهند، حتی می‌خواستند معلم امتیازشان را ثبت کند.

مرحله چهارم: ارزشیابی درس فارسی
 ارزشیابی این درس در قالب تهیه مجله باتوجه به مطالب کتاب درسی شامل (شخصیت‌شناسی، معرفی کتاب، حکایت کوتاه، ضرب‌المثل، شاعران ایرانی و دستور زبان) صورت گرفت. ابتدا معلم‌ها به صورت مشترک هفت موضوع مختلف با جزئیات لازم را برای هر سه کلاس انتخاب کردند. در مرحله بعد، دانش‌آموزان به گروه‌های چهار نفره تقسیم و موضوعات به صورت تصادفی در اختیارشان قرار گرفت. سپس روش تهیه مجله به آن‌ها آموزش داده شد. پس از تهیه مجله، روز معینی برای ارائه و بازدید از کارها اختصاص یافت. جهت بازدید، مجله‌های تهیه شده در قفسه‌های مشخصی قرار گرفت. دانش‌آموزان هر سه کلاس می‌توانستند از بین کارها، مجله مورد علاقه خود را انتخاب و در فضایی شبیه کتابخانه آن‌ها را مطالعه کنند. در انتها، آن‌ها می‌توانستند سوالات احتمالی خود را برای تهیه‌کنندگان مجله مطرح نمایند.

محاسن:

- ترویج فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی.
- تقویت کارگروهی و حس مسئولیت‌پذیری.
- علاقه‌مندی دانش‌آموزان به ادبیات فارسی، شاعران،

محاسن:

- کاهش استرس و افزایش اعتماد به نفس.
- تقویت مسئولیت پذیری، صداقت و راستگویی در دانش آموزان.

نتیجه گیری:

در راستای هدف این طرح که کاهش استرس دانش آموزان و توجه به قابلیت های مختلف آنها بود، شیوه های متعدد ارزشیابی در دروس مختلف به صورت مستمر و مرحله ای به اجرا در آمد. در این خصوص، پرسش نامه هایی برای جمع آوری

مشاهدات معلم ها، نظرات والدین و دانش آموزان قبل و بعد از اجرای کامل طرح آماده شد. تکمیل این پرسش نامه ها که تاثیر برگزاری ارزشیابی های گروهی و استفاده از قابلیت های متفاوت دانش آموزان در حین ارزشیابی را می سنجید، نشان داد این روش ها بیشترین تاثیر را در کاهش استرس دانش آموزان دارد. علاوه بر آن، برگزاری شیوه های مختلف و متنوع ارزشیابی دروس مختلف منجر به تقویت مهارت هایی از قبیل قدرت بیان، دست ورزی، کار گروهی، تهیه بروشور، روزنامه دیواری و مجله گردید.

والدین محترم دانش آموز :			
با سلام و احترام			
همانگونه که استحضار دارید در راستای تحقق اهداف طرح درس پژوهی با موضوع «عوامل موثر در کاهش استرس دانش آموزان در ارزشیابی ها»، خواهشمند است هر یک از موارد را خوانده و میزان هر مورد را در خصوص فرزندان در خانه های رو به روی آن مشخص نمایید.			
ردیف	موضوع	همیشه	اغلب
۱	فرزندم با مطالعه و آمادگی کامل برای ارزشیابی ها حاضر می شود.		
۲	فرزندم در محیط خانه به سوالات درسی طرح شده به خوبی و بدون استرس پاسخ می دهد.		
۳	فرزندم برای پاسخگویی به هر نوع ارزشیابی، اضطراب و استرس دارد.		
۴	قبل از هر نوع ارزشیابی، فرزندم فشار و استرس زیادی را از جانب مدرسه متحمل می شود.		
۵	قبل از هر نوع ارزشیابی، فرزندم فشار و استرس زیادی را از جانب خانواده متحمل می شود.		
۶	مکان برگزاری ارزشیابی (کلاس، سالن و ...) موضوع مهم و تاثیرگذار در میزان استرس فرزندم است.		
۷	نوع ارزشیابی (شفاهی - کتبی) ، موضوع مهم و تاثیرگذار در میزان استرس فرزندم است.		
۸	نوع ارزشیابی (فردی - گروهی) ، موضوع مهم و تاثیرگذار در میزان استرس فرزندم است.		
۹	زمان برگزاری ارزشیابی (ساعت اول و ... ساعت آخر) موضوع مهم و تاثیرگذار در میزان استرس فرزندم است.		
۱۰	طراح سوال ارزشیابی (معلم مربوطه یا دیگر معلمان) موضوع مهم و تاثیرگذار در میزان استرس فرزندم است.		
۱۱	درس مورد ارزشیابی (ریاضی ، علوم و ...) موضوع مهم و تاثیرگذار در میزان استرس فرزندم است.		

پرسش نامه مربوط به والدین